

บทที่ ๕

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปจากการวิจัยเขต ๔ เมื่อ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ พบว่า ผู้ที่ไปลงคะแนน
ตัดสินใจเลือกผู้แทนโดยความคิดเห็นตนเอง (๗๖.๒ เปอร์เซ็นต์) (และเมื่อ ๒๖ มกราคม
๒๕๑๘ พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในกรุงเทพฯ ๓ ใน ๕ ตัดสินใจโดยตนเอง) °
ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบแล้วจะเป็นการตัดสินใจโดยตนเองมากขึ้น และตัดสินใจเลือกโดยพอใจ
นโยบายพรรคของผู้สมัคร (๘๘.๖ เปอร์เซ็นต์) (และเมื่อ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๘ พฤติกรรม
การเลือกตั้งของประชาชนในเขตกรุงเทพฯ เลือกโดยพอใจนโยบายพรรคครั้งหนึ่ง) (และเมื่อ
๒๒ เมษายน ๒๕๒๔ (๗๘.๖๖) ซึ่งใกล้เคียงกัน เลือกผู้แทนโดยไม่คำนึงว่าเป็นฝ่ายรัฐบาลหรือ
ฝ่ายค้าน (๗๖.๗ เปอร์เซ็นต์) แม้ว่า การตัดสินใจไม่ได้คำนึงแต่พรรคที่รับมักเป็นฝ่ายค้าน
กับฝ่ายค้านตลอดมา เลือกพรรคประชากรไทยเป็นอันดับแรก และพรรคประชาธิปัตย์เป็น
อันดับรอง

ผู้ที่มีบิดาต่างคำ ทราบว่ามีการแก้ไขคุณสมบัติเพื่อความสะดวกในการลงคะแนน
(๕๘.๖ เปอร์เซ็นต์) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการแก้ไขคุณสมบัติอันเป็นการแก้ไขปัญหากระทบ
ต่อการสร้างความรู้รักต่อระบบการเมืองอันจะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ระดับการ
เข้ามีส่วนร่วมก็ไม่ต่างจากเดิมมากนัก

° เสรีน ปุณณะหิตานนท์, โลกทรรศน์ทางการเมืองและพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียง
เลือกตั้ง (พระนคร : สมาคมสังคมศาสตร์, ๒๕๒๐), หน้า ๗๘.

ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้ง คิดว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งควรเป็นผู้สังกัดพรรคการเมือง (๕๕.๒ เปอร์เซ็นต์) ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เอื้ออำนวยต่อการทำนโยบายให้ได้รับการปฏิบัติ

ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งคิดว่าผู้ที่เกิดในเมืองไทยแม้บิดาเป็นคนต่างด้าวก็ควรให้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (๖๘ เปอร์เซ็นต์) และเห็นว่าการไม่เปิดโอกาสให้ลูกต่างด้าวมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเท่ากับเป็นการตัดสิทธิทางการเมือง (๖๑.๗ เปอร์เซ็นต์)

ผู้ที่ไม่ลงคะแนนเลือกบุคคลสำคัญ เลือกเพราะความรู้ความสามารถของผู้สมัคร (๓๐.๕ เปอร์เซ็นต์) เพราะความซื่อสัตย์สุจริต (๒๒.๕ เปอร์เซ็นต์) พุกแก่ง (๕.๔ เปอร์เซ็นต์) เพราะสงสาร (- เปอร์เซ็นต์) ซึ่งไม่สอดคล้องกับการวิจัยของ วังษ์ เลิศไพศาล ที่วิจัยความคิดเห็นของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปี ๒๕๑๔ ที่ต้องการผู้แทนราษฎรที่เป็นคนซื่อสัตย์สุจริตมีความเสียสละโดยไม่คำนึงเลยว่าจะต้องมีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงไร

สาเหตุที่ประชาชนไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะ

กรณีตอบตามลำดับความสำคัญ

๑. มีธุระต้องไปประกอบอาชีพ ๓๒.๒๗%
๒. ชี้เกียจ ๑๐.๕%
๓. นักการเมืองมุ่งแสวงหาประโยชน์แก่ตนเอง ๕.๑%
๔. ผู้แทนไม่มีประสิทธิภาพ ๗.๓%
๕. ไม่ทราบการเลือกตั้ง ๖.๔%
๖. เป็นบุตรที่มีบิดาต่างด้าวและมีพินัยยุ่งยาก ๕.๐%
๗. ไม่เข้าใจวิธีการออกเสียง ๔.๕%

กรณีตอบหลายประเด็น

๑. มีธุระต้องไปประกอบอาชีพ ๑๕.๐%
๒. ผู้แทนไม่มีประสิทธิภาพ ๑๔.๕%
๓. นักการเมืองมุ่งแสวงหาประโยชน์แก่ตนเอง ๕.๔% และไม่เห็นประโยชน์ของการออกเสียงเลือกตั้ง ๕.๔%
๔. ไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารเลือกไปก็เสียเวลา ๗.๖%
๕. ปัญหาสถานที่ไปใช้สิทธิและความสะดวกในการลงคะแนน ๖.๕%
๖. ไม่รู้จะเลือกใคร ๖.๖% เป็นเขตที่มีบิดาต่างด้าวและมีพินัยยุ่งยาก ๖.๖%
๗. ไม่เลือกก็ไม่เคียดร้อน ๖.๑%

กรณีตอบตามลำดับความสำคัญ

๘. ไม่เห็นประโยชน์ของการออกเสียง ๔.๑%
๙. ไม่เลือกก็ไม่เคียดแค้น ๒.๓%
๑๐. ชื่อในบัญชีผิดพลาด ๑.๘%
๑๑. ไม่มีบัตรประชาชน ๑.๘%
๑๒. ไม่ทราบวันเลือกตั้ง ๐.๘%
- ไม่รู้จะเลือกใคร ๐.๘%
- นโยบายของผู้สมัครไม่ต่างกัน ๐.๘%
๑๓. เป็นการเลือกตั้งซ่อม ๐.๘%

กรณีตอบหลายประเด็น

๘. ชี้แจง ๔.๖%
๙. นโยบายของผู้สมัครไม่ต่างกัน ๓.๘%
๑๐. ชื่อในบัญชีผิดพลาด ๓.๓%
๑๑. ไม่เข้าใจวิธีออกเสียง ๒.๕%
๑๒. ไปไม่ทันเวลา ๑.๕%
๑๓. เป็นการเลือกตั้งซ่อม ๐.๕%
๑๔. ไม่ทราบการเลือกตั้ง ๐.๐%
๑๕. ไม่ทราบวันเลือกตั้ง ๐.๐%

พฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในกรุงเทพมหานคร เมื่อ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๘ ส่วนใหญ่ เหตุผลที่พบมากที่สุด คือ ทัศนคติว่าเป็น^๑ และปัญหาเกี่ยวกับนักการเมืองซึ่งลักษณะดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้

ผู้ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งลงคะแนน เพราะ

กรณีตอบตามความสำคัญ

๑. ตั้งใจไปใช้สิทธิ ๑๖.๗%
๒. การเป็นพลเมืองที่ดีควรไปใช้สิทธิ ๗.๘%

กรณีตอบหลายประเด็น

๑. ตั้งใจไปใช้สิทธิ ๒๘.๐%
- การเป็นพลเมืองที่ดีควรไปใช้สิทธิ ๒๘.๐%
๒. เพราะเห็นว่าเขตได้ผลประโยชน์ตามมา ๑๒.๑%
- เจ้าหน้าที่เชิญชวน ๑๒.๑%

^๑ เสรีน ปุณณะนิตานนท์, โลกทรรศน์ทางการเมืองและพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง, หน้า ๓๕.

กรณีติดตามความสำคัญ

๓. เพราะเห็นว่าเขตได้รับผลประโยชน์
ตามมา ๒.๐%
๔. เจ้าหน้าที่เชิญชวน ๐.๙%
๕. เป็นคนรู้จักกัน ๐.๖%
๖. ผู้แทนหรือหัวหน้าคณะขอรับรอง ๐.๖%
๗. เพราะใคร ๆ เขาไปกัน ๐.๔%
๘. เพื่อนบ้านชวน ๐.๐%
๙. มีผู้ให้ผลประโยชน์ ๐.๐%
(โดยอาจเลือกหรือไม่ได้เลือกผู้ให้)

กรณีตอบหลายประเด็น

๓. เพราะใคร ๆ เขาไปกัน ๖.๙%
๔. เป็นคนรู้จักกัน ๒.๕%
๕. เพื่อนบ้านชวน ๕.๑%
มีผู้ให้ผลประโยชน์ (โดยอาจเลือก
หรือไม่ได้เลือกผู้ให้) ๕.๑%
๖. ผู้แทนหรือหัวหน้าคณะขอรับรอง ๑.๐%

ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งเห็นว่า การไม่ไปใช้สิทธินั้นไม่ควรกำหนดโทษ ควรขึ้นกับ
วิจารณ์ญาณ (๖๕.๒%) และเห็นว่ากรณีที่เขตมีรถบริการรับส่งไปหน่วยเลือกตั้งไม่สำคัญ และ
สำคัญจำนวนใกล้เคียงกัน (๔๗.๑, ๔๗.๒%) และเห็นว่าในการเลือกตั้งครั้งสุดท้าย (๔ ก.พ.
๒๕๒๔) สถานที่ลงคะแนนเลือกตั้งสะดวกแก่การไปมา (๗๑.๔%) นอกจากนั้นและเวลาลงคะแนน
เลือกตั้งครั้งที่แล้ว (๒๒ เมษายน ๒๕๒๒) สะดวกแก่การลงคะแนน (๖๗.๕%) และเห็นว่า
สถานที่ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้สะดวกแก่ประชาชนจำเป็นมาก (๘๑.๕%) (กรณีสถานที่เมื่อ
เปรียบเทียบการ มีรถรับส่งนั้นประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งเห็นว่าสถานที่สำคัญกว่า) และเห็นด้วย
กับคำพูดที่ว่าหากประชาชนสนใจในการเลือกตั้งและต้องการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจริง ๆ
แล้วจะสะดวกหรือไม่ก็คงไป (๕๖.๕%) และได้ไปตรวจบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งก่อนไป
ลงคะแนน (๕๕.๒%) ส่วนการได้รับข่าวสารการเมือง (political information)

และการเลือกตั้งโดยทางหนังสือพิมพ์มากกว่าประเภทอื่น ๆ (๒๙.๓%) ซึ่งสอดคล้องกับการเลือกตั้ง ๒๒ เมษายน ๒๕๒๒ ได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์มากที่สุด อย่างไรก็ตาม การได้รับข่าวสารการเมือง ทำให้เกิดการถ่ายเทหรือกระจายข่าวสาร (transaction) ประชาชนสามารถทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมเป็นส่วนรวมได้อย่างทั่วถึง สามารถทราบทัศนคติของกันและกันได้ และอาจจะช่วยนำไปสู่การจรรูปรูปความรู้ใหม่ (reformations) อันเป็นการขยายความคิดความเข้าใจไปถึงอนาคตด้วย และพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชน กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ ก็เช่นกัน^๑ และทราบข่าวสารจากโทรทัศน์ ๑๔.๓% วิทยุ ๑๐.๙% และให้ความสนใจอ่านหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับข่าวการเมืองมากกว่าประเภทอื่น ๒๔.๒% ชาวเศรษฐกิจ ๑๘.๘% ชาวสังคม ๑๗.๗% ชาวสารคดี ๑๑.๓% และตอบว่าเคยไปฟังการหาเสียง (๑-๕ ครั้ง) ๔๔.๖% ซึ่งใกล้เคียงกับเมื่อ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๒ ที่ตอบว่าเคยไป ๕๐.๕๒% ผู้ไม่เคยไปฟังการหาเสียง ๓๘.๘% และเห็นว่าถ้าการไปฟังการหาเสียงเลือกตั้งเป็นไปอย่างปลอดภัยจะไปฟังการหาเสียง ๖๖.๘% สำหรับสาเหตุที่ไปฟังการหาเสียง เพราะตั้งใจไปฟังมีมากกว่าประเภทอื่น (๔๗.๑%) และเห็นว่ากรณีที่มีผู้ที่มีสิทธิลงคะแนนหรือคนในบ้านไม่มีชื่อในบัญชีผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะไปแจ้งเขต ๖๙% และปรกคิขหรือตกเถียงบัญชีการเมืองเป็นบางครั้ง (๒๒.๖%) โดยคุยกับเพื่อนร่วมงาน (๒๙.๗%)

พฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชนกรุงเทพมหานคร เมื่อ ๒๒ มกราคม ๒๕๑๘ พบว่าเพื่อนสนิทมีอิทธิพลมากที่สุด และเห็นด้วยกับการปกครองแบบเป็นประชาธิปไตย แต่มีการขัดแย้งกันบ้าง (๔๐.๓%) อย่างไรก็ตามความสามารถของระบบการเมือง (capacity) อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาการเมืองเกี่ยวกับการดำเนินนโยบาย (out put) ของระบบที่จะผลักดันสังคมและระบบเศรษฐกิจเป็นเรื่องประสิทธิภาพดำเนินงานของรัฐบาลและเงื่อนไขที่มีผลกระทบต่อการทำงานของรัฐบาลโดยมีความสามารถอันสนองความต้องการของประชาชน

^๑ เสรีน ปุณณะหิตานนท์, โลกทัศน์ทางการเมืองและพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง, หน้า ๔๐.

ได้อย่างสามารถที่จะให้นโยบายได้รับการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพอันจะนำไปสู่การรักษาเสถียรภาพทางการเมือง (political stability) และคุณภาพ และเห็นว่า การเลือกตั้งเป็นวิธีหนึ่งที่ประชาชนจะได้มีส่วนในการปกครอง ๔๐.๕% (เป็นการแสดงออกในลักษณะที่ว่าหน้าที่และบทบาทของพลเมืองคือส่วนที่ป้อนเข้าสู่ตัวระบบการเมือง (political system) คำวิธีการเรียกร้องสิ่งที่มีคุณค่าและให้การสนับสนุนแก่ระบบการเมืองในการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่านั้น) โดยผ่านกระบวนการพิจารณาตัดสินใจ (decision -making และคิก้าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่สนใจ ไม่จริงจังต่อปัญหาของประชาชนมากกว่าประเภทอื่น (๓๖.๗%) และเห็นว่าผู้นำที่มาจาก การเลือกตั้ง และมีความสามารถนำประเทศผ่านวิกฤตการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ได้มีไม่มากนัก มีเปอร์เซ็นต์สูงกว่าประเภทอื่น (๔๐.๑%) และเห็นว่าโรงเรียนควรส่งเสริมให้มีการอภิปรายโต้แย้ง หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเมืองและสังคมปานกลาง มากกว่าประเภทอื่น (๔๒.๐%) และคิดว่าโครงการ ของรัฐบาลและกฎหมายมีผลต่อชีวิตประจำวันของผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งมาก (๕๖.๕%) เนื่องจากโครงสร้างดังกล่าวมีกลไกต่าง ๆ ที่ใช้ในการแปรสภาพ (conversion) คือมีการสื่อความต้องการ (political communication) การก่อร่างสร้างประโยชน์ (interest articulation) การรวบรวมผลประโยชน์เป็นหมวดหมู่ (interest aggregation) และกลไกที่ใช้แปรสภาพ และทางเลือกค่านโยบายต่าง ๆ ให้เป็นการตัดสินใจที่มีอำนาจบังคับ คือ การสร้างกฎเกณฑ์ (rule making) การประยุกต์ใช้กฎทั่วไปต่อกรณีเฉพาะต่าง ๆ (rule application) และการตัดสินใจกฎต่าง ๆ ในกรณีเฉพาะต่าง ๆ (rule adjudication) เห็นว่ามีผลกระทบน้อยมี ๓๗.๕% และตอบว่าไม่ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองมี ๕๖.๑% (กรณีการมีส่วนร่วมทางการเมืองนอกจากกรณีการไปใช้สิทธิลงคะแนน)

พบว่าผู้ที่ไปลงคะแนนมีความรู้ความเข้าใจต่อการเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง (๕๔.๐%) แต่อยู่ในระดับต่ำกว่าผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิลงคะแนน (๕๕.๖%) เพียงเล็กน้อยและใกล้เคียงกับผู้ที่ไม่ได้ลงคะแนน (๕๔.๕%) ผู้ที่ไปลงคะแนนมีความสนใจต่อการเลือกตั้งในระดับปานกลาง (๕๔.๕%) แต่มีระดับสูงกว่าผู้ที่ไม่ไปลงคะแนน (๔๘.๕%) ส่วนผู้ที่ไปแต่ไม่ได้ลงคะแนนมีความสนใจระดับใกล้เคียงกับผู้ที่ไม่ไปลงคะแนน (๕๓.๗%) และผู้ที่ไปใช้สิทธิลงคะแนนและผู้ที่ไปแต่ไม่ได้ลงคะแนน

มีความสำคัญต่อการเลือกตั้งเฉลี่ยมากกว่าผู้ที่ไม่ไปลงคะแนน (๗๕.๐ : ๗๕.๗ : ๕๔.๓%) เมื่อเปรียบเทียบกับตามแนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยนี้ข้างต้นในเขต ๔ ที่วิจัยครั้งนี้มีลักษณะต่างไป คือ ผู้มีความรู้ความเข้าใจต่อการเลือกตั้งสูงกว่าไปใช้สิทธิน้อยกว่าผู้มีความเข้าใจต่อการเลือกตั้ง คือ ไม่ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า

ส่วนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อระดับความรู้ความเข้าใจในการเลือกตั้งพบว่าเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม สัญชาติ การใช้สิทธิไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในระดับความรู้ความเข้าใจในการเลือกตั้ง และพบว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อระดับความสนใจในการเลือกตั้ง พบว่า เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา อาชีพ การใช้สิทธิ ทำให้เกิดความแตกต่างในระดับความสนใจต่อการเลือกตั้ง แต่สัญชาติไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในระดับความสนใจในการเลือกตั้ง สำหรับกรณีปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระดับความสำคัญในการเลือกตั้งพบว่า เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา อาชีพ การใช้สิทธิ ทำให้เกิดความแตกต่างในระดับความสำคัญต่อการเลือกตั้ง แต่สัญชาติทำให้เกิดความแตกต่างในระดับความสำคัญต่อการเลือกตั้ง และสัญชาติทำให้แตกต่างในความนิยมพรรคหนึ่งพรรคใดและทำให้มีความแตกต่างในการใช้สิทธิ

สำหรับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งพบว่า เพศ อายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ ไม่ทำให้ความแตกต่างในการใช้สิทธิเลือกตั้ง และพบว่าการศึกษา สัญชาติ ทำให้เกิดความแตกต่างในการใช้สิทธิเลือกตั้ง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอัตราการลงคะแนนของการใช้สิทธิกับปัจจัยต่าง ๆ พบว่า เพศชายไปลงคะแนนมากกว่าเพศหญิง (๕๐.๗ : ๔๕.๔%) ผู้มีอายุ ๔๐ ขึ้นไปใช้สิทธิมากกว่าผู้มีอายุ ๒๐-๓๙ ปี และ ๒๐-๒๕ ปี (๕๖.๒ : ๔๕.๔ : ๔๔.๐%) ผู้มีฐานะเศรษฐกิจสังคมดีและปานกลางไปใช้สิทธิมากกว่ากลุ่มผู้มีฐานะพอเลี้ยงชีพและยากจน (๕๓.๓ : ๕๐.๗ : ๔๕.๔ : ๓๓.๓%) ผู้มีการศึกษายกเว้นระดับสูงกว่าปริญญาตรี ระดับ มศ.๑-๕ ไปลงคะแนนมากกว่ากลุ่มอื่นแต่ไม่มากนัก (๕๒.๓ : กลุ่มอื่น ๔๐ กว่าเปอร์เซ็นต์) ผู้มีอาชีพรับราชการไปลงคะแนนมากกว่าผู้ทำงานเอกชน ทำงานส่วนตัว นักศึกษา แม่บ้านและอื่น ๆ (๕๗.๑ : ๕๑.๕ : ๔๗.๒ : ๓๗.๕ : ๔๕.๒%) ผู้มีสัญชาติไทย บิคาสัญชาติไทยไปลงคะแนนมากกว่าผู้ที่มีสัญชาติไทย บิคาต่างกั้ว (๕๓.๓ : ๓๔.๐%)

เพศ เพศหญิงไปใช้สิทธิน้อยกว่า และมีความรู้ความเข้าใจและความสนใจต่อการเลือกตั้งสูงน้อยกว่าเพศชาย แต่นิยมพรรคใดพรรคหนึ่งไม่ต่างกันมาก และส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกโดยความคิดเห็นตนเองทั้งเพศ เพศหญิงเพศชายใกล้เคียงกันซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดข้างต้น

อายุ ทำให้เกิดความแตกต่างในความรู้ความเข้าใจต่อการเลือกตั้ง ความสนใจต่อการเลือกตั้งและการนิยมพรรคหนึ่งพรรคใดในกลุ่มผู้มีอายุสูงขึ้นเห็นได้ชัดเจนกว่า ซึ่งการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวความคิดที่กล่าวข้างต้น

ครอบครัว มีส่วนตัดสินใจเล็กน้อย ส่วนใหญ่ตัดสินใจโดยความคิดเห็นตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ ดร.กมล สมวิเชียร

การศึกษา ทำให้เกิดความแตกต่างในการใช้สิทธิ อย่างไรก็ตามอัตราร้อยละของกลุ่มที่มีการศึกษาค่ากว่าไปใช้สิทธิน้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษานกลางเล็กน้อยและใกล้เคียงกับกลุ่มศึกษาสูงขึ้นไป และการเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งแบบต่าง ๆ ไม่ต่างกับการสนใจข่าวสารในกลุ่มการศึกษาน้อยจะมีค่ากว่า ในกลุ่มการศึกษาค่าความนิยมในพรรคใดพรรคหนึ่งอย่างมากต่างกับกลุ่มการศึกษาสูงกว่าขึ้นมาขึ้น ไม่มีความนิยมพรรคการเมือง พรรคใดพรรคหนึ่งเมืองหนึ่งมาก

ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม ผู้มีฐานะเศรษฐกิจสังคมดีกว่ามีเปอร์เซ็นต์ไปลงคะแนนมากกว่าแต่ไม่มากนัก

สัญชาติ ผู้มีสัญชาติไทยบิดาค่าต่างทำให้ความสนใจหรือยังนิยมพรรคประชาธิปไตย (๕๕.๘ : ๓๕%) ส่วนผู้มีสัญชาติไทยบิดาสัญชาติไทยเลือกพรรคประชากรไทยมากกว่า (๒๓.๓ : ๒๕.๘)

สถานการณ์และสภาพการณ์ทางการเมืองมีผลน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับสาเหตุอื่น อย่างไรก็ตามสภาพการณ์เกี่ยวกับประสิทธิภาพผู้แทนราษฎรมีความสำคัญไม่น้อย

ในเรื่องความผูกพันต่อพรรคการเมืองนั้น เนื่องจากพรรคการเมืองนั้นเพิ่งจัดตั้งใหม่เมื่อมีกฎหมายพรรคการเมืองประกาศใช้กลางปี ๒๕๒๔ ทำให้การต่อเนื่องของพรรคการเมืองหยุดลงไประยะหนึ่ง คือ มีลักษณะเป็นเพียงกลุ่มการเมือง ความผูกพันจึงเป็นการผูกพันต่อกลุ่มการเมือง

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการ เข้ามามีส่วนร่วมต่อการ เลือกตั้งหรือการ เป็นสมาชิกพรรคการเมือง ตลอดจนเข้าร่วมกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองจะมีลักษณะ เป็นเพียงการเมืองเฉพาะ กลุ่ม เท่านั้น (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๙ มีผลต่อการก่อตั้งพรรคการเมืองเป็นทางการครั้งแรก แม้ว่าจะยังไม่มีความหมาย พรรคการเมือง)

และเมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการ เลือกตั้งของประชาชนเขต ๔ กรุงเทพมหานคร ในการ เลือกตั้งเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ จะพบว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อการ เลือกตั้ง ในระดับปานกลาง (๕๔.๗%) และประชาชนมีความสนใจต่อการ เลือกตั้งในระดับปานกลาง ๕๒.๗% และความสำนึกต่อการ เลือกตั้งระดับ ๖๔.๕% ผู้ที่ไปลงคะแนน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับ การเลือกตั้งครั้งก่อน (๒๒ เมษายน ๒๕๒๒) จะพบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจต่อการ เลือกตั้ง มีลักษณะใกล้เคียงกันทั้ง เช่นการ ทราบว่าสามารถเลือกผู้แทนได้เท่าไร (๔๔.๖% เมื่อเปรียบเทียบกับเขต ๔ เมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ ตอบได้ ๔๐.๐%) ส่วนใหญ่ทราบวันเวลาเลือกตั้ง คิด ๙.๗ : ๗.๓ (๒๒ เมษายน ๒๕๒๒ : ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔) ทราบชื่อเสีย ๔.๒๑ : ๓.๔๕% เคยไปฟังการ หาเสียง ๕๐:๔๔.๖% ไปใช้สิทธิ ๔๔.๓ : ๔๔.๑%

และทัศนคติต่อการ ปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้ง ๓๐.๑ : ๓๐.๕% การเลือกโดยพอใจการสังกัดและนโยบายพรรค ๔๙.๖๖ : ๔๓.๗ และการวิจัยเขต ๔ เมื่อ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ โดยสำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานครพบว่า ประชาชนพิจารณาเลือก ผู้สมัครรับเลือกตั้งจากพรรคและนโยบายของพรรค ๔๙.๐๓% ดังนั้นทัศนคติต่อการเลือกตั้งจึงไม่ ต่างจากครั้งก่อน เช่นเดียวกับระดับความรู้ ความเข้าใจและความสนใจต่อการเลือกตั้ง และเมื่อ เปรียบเทียบความสำนึกต่อการ เลือกตั้งครั้งนี้ก็สอดคล้องกับการ เลือกตั้งของสหรัฐที่พบว่าผู้มี ความสำนึกทางการเมืองสูงจะไปลงคะแนนสูงด้วย

ส่วนปัจจัยสำคัญในการเลือกตั้งคือ พิจารณาการเลือกนโยบายพรรค (๔๔.๖%) ใกล้เคียง กับการเลือก เมื่อ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๒ (๔๙.๖๖%) (ซึ่งลักษณะดังกล่าวต่างกับการเลือก ของประชาชนเขต ๖ ลพบุรี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ ซึ่งพิจารณาเลือกเพราะนิยมคุณสมบัติของผู้สมัคร) ซึ่งจะทำให้เกิดเสถียรภาพของสถาบันการเมือง การพิจารณาดังกล่าวจึงมีลักษณะสอดคล้องกับการ ปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากระบบพรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ประชาธิปไตย คงอยู่

การแก้ไขสิทธิของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีบิดาคำว่าจะพบว่าไม่ได้ทำให้เปอร์เซ็นต์การไปใช้สิทธิมีสูงขึ้น กล่าวคือ ไม่ไปใช้สิทธิ ๕๖.๕% ทั้งที่ทราบว่าการแก้ไขสิทธิให้สะดวกขึ้น (ทราบว่ามีการแก้ไข ๕๔.๖%) และสภาพการณ์บางอย่างก่อนการเลือกตั้ง เช่น สถานที่ ความสะดวกในการไปลงคะแนนไม่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการไปใช้สิทธิ

และปัจจัยสำคัญของการไม่ไปใช้สิทธิจะพบว่า เป็นเพราะเกี่ยวกับบุคคลและผู้สมัครมากกว่าฝ่ายอำนาจการเลือกตั้ง ทั้งจะพบจากในเรื่องสาเหตุการไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ส่วนระดับความรู้ความเข้าใจต่อการเลือกตั้งกับพฤติกรรมการเลือกตั้งพบว่า ผู้ที่ไปลงคะแนนมีความรู้ความเข้าใจต่อการเลือกตั้งอยู่ในระดับปานกลาง (๕๗.๐%) แต่อยู่ในระดับต่ำกว่าผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิลงคะแนน (๕๕.๖%) เพียงเล็กน้อย และใกล้เคียงกับผู้ที่ไม่ไปแต่ไม่ลงคะแนน (๕๔.๕%) และผู้ที่ไปลงคะแนนมีความสนใจต่อการเลือกตั้งระดับปานกลาง (๕๔.๕%) แต่มีระดับสูงกว่าผู้ที่ไม่ไปลงคะแนน (๔๕.๔%) ส่วนผู้ที่ไปแต่ไม่ลงคะแนนมีความสนใจระดับใกล้เคียงกับผู้ที่ไม่ไปลงคะแนน (๕๓.๗%) และผู้ที่ไปใช้สิทธิและผู้ที่ไม่ไปแต่ไม่ลงคะแนนมีความสำคัญต่อการเลือกตั้งเฉลี่ยมากกว่าผู้ที่ไม่ไปลงคะแนน (๗๕.๐ : ๗๕.๗ : ๕๔.๗%)

เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองซึ่งครอบคลุมไปถึงความรอบรู้ทางการเมืองและความรู้สึกต่อสถาบันการเมืองเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการเมืองของบุคคลภายในประเทศ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเมืองของประเทศนั้น และเช่นกันจากการวิจัยของประสิทธิ์ พรรณพิสุทธิ์ เกี่ยวกับสุขาภิบาลพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ชี้ว่าปัญหาที่สำคัญที่ควรจะรีบแก้ไขอยู่ที่การพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นก่อน เนื่องจากพบว่าความไม่รู้ไม่เข้าใจและความไม่สนใจในการปกครองตนเองของประชาชนเป็นมูลเหตุใหญ่ในการที่ประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นแบบสุขาภิบาล

* ประสิทธิ์ พรรณพิสุทธิ์, "การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองแบบสุขาภิบาล พุทไธสง บุรีรัมย์" วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

ส่วนการวิจัยครั้งนี้พบว่า เปอร์เซนต์รวมของผู้ที่ไม่ไปลงคะแนนมีความรู้ความเข้าใจต่อการเลือกตั้งไม่ต่ำไปกว่าผู้ที่ไปลงคะแนน และพบว่าการใช้สิทธิอันเป็นวิธีหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจต่อการเลือกตั้ง แต่พบว่า เปอร์เซนต์รวมของผู้ที่ไปลงคะแนนมีความสนใจและความสำนึกต่อการเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่ไม่ไปลงคะแนน และพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการไปใช้สิทธิกับระดับความสนใจและความสำนึกต่อการเลือกตั้ง ทั้งนี้ จึงควรที่จะให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างหรือส่งเสริมความสนใจและความสำนึกต่อการเลือกตั้งหรือต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากขึ้น เนื่องจากความสำนึกทางการเมืองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่งมีต่อเนื่องไปตลอดชีวิต และแนวทางหนึ่งโดยการใช้กระบวนการสื่อสารทางการเมือง (communication process) ถ่ายทอดประสบการณ์ความคิดเห็น ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมและแบบแผนทางการเมือง กระตุ้นการตื่นตัวและสนใจทางการเมืองและเป็นพื้นฐานการตัดสินใจใช้สิทธิเลือกตั้ง

จากการวิจัยครั้งนี้ประชาชนเขต ๘ คิดว่าผู้ที่เกิดเมืองไทย แม่บิดาและมารดาเป็นคนต่างก็ควรให้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง แม้ได้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเลือกตั้งใหม่โดยกำหนดคุณสมบัติบางประการที่เป็นการยืดหยุ่นในการให้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง แต่การกำหนดคุณสมบัติควรจะกำหนดให้ผู้มีสัญชาติไทย บิดาเป็นคนต่างค้ำเป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทยและได้รับสัญชาติไทยนั้นมีลักษณะ เช่นเดียวกับผู้มีสัญชาติไทย บิดาสัญชาติไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความกลมกลืนให้เป็นคนไทยและเพื่อเป็นการขยายการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นการพัฒนาการทางการเมืองด้านหนึ่ง คือ เป็นการขยายและระดมการมีส่วนร่วมทางการเมือง (political mobilization) และนำไปสู่การผสมกลมกลืนทางการเมือง (assimilation)

เรื่องค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งที่กำหนดให้ใช้จ่ายต่อคนไม่เกิน ๓๕๐,๐๐๐ บาท การจะมีวิธีการที่ควบคุมให้ได้ผลเนื่องจากค่าใช้จ่ายที่ต่างกัน ทำให้ไม่เท่าเทียมกันในโอกาสที่จะได้รับเลือกตั้ง อนึ่งเนื่องจากปัจจุบันค่าใช้จ่ายดังกล่าวอาจจะทำให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความเสียสละไม่สามารถที่ลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ทั้งนี้จึงควรกำหนดค่าใช้จ่ายในการสมัครรับเลือกตั้งของแต่ละบุคคลนั้นให้น้อยลงและรัฐควรจะให้ความสนับสนุนในกรณีดังกล่าว เพื่อที่จะได้มีโอกาสขยายการรับผู้ที่เหมาะสมดังกล่าวมากขึ้น

และลักษณะดังกล่าวนี้จะมีส่วนทำให้การสังกัดพรรคหรือไม่สำคัญ ถ้าสมาชิกสภา
ผู้แทน (ที่ไค้มาคิ) พิจารณาตัดสินเรื่องต่าง ๆ โดยมีเหตุผลความถูกต้องเป็นหลัก

แม้ปัจจุบันสถานที่ลงคะแนนมักจะกระจายอยู่ตามบริเวณต่าง ๆ ในแต่ละชุมชนย่อย ๆ
โดยคำนึงถึงความสะดวกแก่การคมนาคมก็ตาม แต่การกระจายสถานที่ลงคะแนนในแง่หนึ่ง
ทำให้ลำบากต่อการค้นหาสถานที่ลงคะแนน ดังจะพบจากการวิจัยครั้งนี้ ประชาชนเห็นว่าจำเป็น
มากที่จะต้องจัดสถานที่ลงคะแนนเสียให้สะดวกแก่ประชาชน

การหาเสียง (เป็นการสื่อสารทางการเมืองแบบสื่อบุคคล) เป็นปัจจัยสำคัญของการ
สมัครรับเลือกตั้งโดยจะเป็นการแสดงถึงนโยบายหรือข้อเสนอแก้ปัญหาของประชาชนอันจะช่วยให้
ประชาชนใช้เป็นแนวทางตัดสินใจ

แต่การไปฟังการหาเสียงนั้น ความปลอดภัยในการไปฟังก็มีความสำคัญไม่น้อย
ดังจะพบจากการวิจัยครั้งนี้ว่า จะไปฟังการหาเสียงถ้าการไปฟังเป็นไปอย่างปลอดภัย ดังนั้น
จึงเป็นสิ่งที่ต้องสร้างความปลอดภัยต่อการไปฟังการหาเสียงให้มากที่สุด แม้ว่าประชาชนเขต ๔
คิดว่าโครงการของรัฐบาลและกฎหมายมีผลต่อชีวิตประจำวันมากก็ตาม แต่ประชาชนเขต ๔
คิดว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ความสนใจต่อปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนไม่จริงจังหรือน้อยเกินไป
ดังนั้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงควรให้ความสนใจต่อปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนมากขึ้น

เนื่องจากโรงเรียนมีบทบาทอันสำคัญต่อการเรียนรู้ทางการเมือง (political
socialization) อันจะทำให้เห็นความสำคัญและยกระดับความรู้ความเข้าใจและความสามารถ
ของประชาชน) ในการนำไปสู่การพัฒนาการเมือง (political development)
ในด้านกรเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) และการปกครอง
ประเทศ ซึ่งจะทำให้หันมาสนใจเรื่องการเมืองมากขึ้น (ไม่เสียเวลาทำมาหากิน) โดยคำนึงว่า
การเมืองเป็นเรื่องสำคัญต่อการดำรงชีวิตในประเทศ เพื่อให้ดำเนินไปในทางที่ตนต้องการ
หรือเพื่อเรียกร้องให้ไค้มาคิซึ่งผลประโยชน์ที่ตนควรไค้จากรัฐ

การเรียนรู้ทางการเมืองจะนำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) แก่ประชาชนโดยอาจจะ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือรักษาวัฒนธรรมทางการเมืองไว้ เป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีความรู้เรื่องการเมืองของประเทศ ก่อให้เกิดความรู้สึก ชอบพอหรือไม่ชอบต่อการเมือง และเมื่อพิจารณาขีดความสามารถเรื่อง การให้การเรียนรู้ ของครอบครัวปัจจุบันจะพบว่าโรงเรียนและสถานศึกษาจะต้องเพิ่มบทบาทในเรื่องการเรียนรู้ทางการเมืองแทน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ประชาชนเขต ๘ เห็นว่าโรงเรียนควรส่งเสริมให้มีการอภิปรายโต้แย้งหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเมืองและสังคม ดังนั้นโรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมดังกล่าวให้มากขึ้น.